

Potravinové odpady jako zdroj: Role výzkumu CEVOOH a projektu NAPO v transformaci odpadového hospodářství

**Ing. Dagmar Vološinová, Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka, v. v. i.,
Podbabská 2582/30, 160 00 Praha, e-mail: dagmar.volosinova@vuv.cz**

Souhrn

Přednáška představuje aktuální přístupy k řízení potravinových odpadů v České republice v kontextu zásadních legislativních změn a přechodu k cirkulární ekonomice. Zdůrazňuje synergií mezi národním výzkumným projektem SS02030008 Centrum environmentálního výzkumu Odpadové a oběhové hospodářství a environmentální bezpečnost (CEVOOH), který poskytuje metodické a analytické nástroje pro měření a reporting potravinových odpadů, a aplikačním projektem SS07010095 Efektivní a udržitelné nakládání s potravinovými odpady v obcích (NAPO), zaměřeným na optimalizaci sběrných systémů a implementaci praktických řešení v obcích. Vysvětluje význam přesné kvantifikace potravinových odpadů napříč sektory, zejména v domácnostech, které představují dominantní zdroj tohoto toku, a upozorňuje na praktické aspekty sběru, včetně vlivu typu nádob na hmotnostní bilanci odpadu. V kontextu přísnějších legislativních požadavků, blížícího se zákazu skládkování využitelných odpadů a rostoucích ekonomických rizik nesprávného nakládání s odpady představují metodiky a data projektů CEVOOH a NAPO klíčový nástroj pro strategické rozhodování samospráv. Přednáška ukazuje, že efektivní řízení potravinových odpadů již není pouze environmentální nutností, ale stává se strategickým nástrojem pro zvýšení materiálové a energetické soběstačnosti obcí a posílení jejich ekonomické stability.

Summary

This lecture presents current approaches to food waste management in the Czech Republic in the context of major legislative changes and the transition to a circular economy. It highlights the synergy between the national research project SS02030008, “Center for Environmental Research: Waste and Circular Economy and Environmental Safety” (CEVOOH), which provides methodological and analytical tools for measuring and reporting food waste, and the application project SS07010095 Effective and Sustainable Food Waste Management in Municipalities (NAPO), focused on optimizing collection systems and implementing practical solutions in municipalities. It explains the importance of accurately quantifying food waste across sectors, particularly in households, which represent the dominant source of this waste stream, and highlights practical aspects of collection, including the impact of container types on the waste mass balance. In the context of stricter legislative requirements, the impending ban on landfilling recoverable waste, and the growing economic risks of improper waste management, the methodologies and data from the CEVOOH and NAPO projects represent a key tool for strategic decision-making by local governments. The presentation demonstrates that effective food waste management is no longer merely an environmental necessity but is becoming a strategic tool for increasing municipalities’ material and energy self-sufficiency and strengthening their economic stability.

Klíčová slova: potravinový odpad, cirkulární ekonomika, CEVOOH, NAPO, samospráva

Keywords: food waste, circular economy, CEVOOH, NAPO, local governments

Úvod: Rok 2026 jako fáze transformace a ekonomického tlaku

V současnosti se české obce nacházejí ve fázi intenzivní transformace, která je sice orientována k cílovému roku 2030, ale jejíž ekonomické dopady pocítujeme již dnes. I když definitivní zákaz skládkování využitelných odpadů podle zákona č. 541/2020 Sb. nastane až k 1. lednu 2030, ekonomická realita roku 2026 je definována progresivním navyšováním skládkovacího poplatku, který v tomto roce dosahuje výše 1250 Kč za tunu a do roku 2029 vzroste na 1850 Kč/t.

Pro samosprávy to znamená nutnost jednat okamžitě. V roce 2025/2026 nabývá na účinnosti povinnost zajistit minimálně 60 % separovaného sběru komunálního odpadu. Potravinový odpad, který tvoří až jednu třetinu hmotnosti černých popelnic, je tak klíčem k splnění těchto zákonných limitů i k udržení ekonomické stability obcí. Zatímco naše přednáška v roce 2024 viz <https://www.odpadoveforum.cz/TVIP2024/prispevky/219.pdf> se soustředila na tvorbu metodických rámců, dnešní příspěvek představuje praktické výsledky implementace synergie projektů CEVOOH a NAPO jako strategických nástrojů pro řízení tohoto toku odpadu.

Potravinové odpady v kontextu EU: Monitoring a metodické bariéry

Problematika plýtvání potravinami je v roce 2026 jedním z hlavních pilířů Zelené dohody pro Evropu a strategie „Od zemědělce ke spotřebiteli“ [1]. Na evropské úrovni se v rámci monitoringu a ohlašování řeší několik zásadních problémů, které komplikují srovnatelnost dat mezi členskými státy. Hlavní překážkou je nejednotné názvosloví a taxonomické rozdíly v definici toho, co je považováno za „odpad“ a co za „ztrátu“ (Food Loss vs. Food Waste). Zatímco EU vyžaduje měření od okamžiku vstupu do dodavatelského řetězce (po sklizni), globální indexy FAO zahrnují i předsklizňové ztráty, což vede k datovým diskrepancím.

Dalším kritickým tématem je vykazování vlhkosti a přepočítání na „čerstvý stav“ (fresh mass). Různé státy volí odlišné přístupy – například Francie je v rámci EU průkopníkem díky své legislativě (zákon AGECE), která vynucuje darování neprodaných potravin a velmi precizní monitoring napříč celým řetězcem, od výroby až po spotřebu [2]. Přesto i francouzská data ukazují, že navzdory vyrovnanější struktuře řetězce (oproti jiným státům) zůstává spotřebitelská úroveň významným producentem. Náš výzkum v rámci projektu CEVOOH plně potvrdil zjištění ostatních evropských vědeckých týmů: nejproblematičtější a objemově nejvýznamnějším segmentem celého potravinového řetězce jsou právě domácnosti.

Kvantifikace v domácnostech

Těžiště strategického rozhodování v České republice domácnosti (Sektor D) generují přibližně 59 % celkové produkce potravinového odpadu, což představuje zhruba 653 tisíc tun ročně. [3] Pro srovnání, průměr EU se pohybuje kolem 53 % [4]. Tento nepoměr v českých statistikách potvrzuje, že podcenění gastroodpadu v popelnicích občanů je největším rizikem pro plnění recyklačních cílů.

Zásadním vědeckým zjištěním našeho týmu, které má přímý dopad na ekonomickou bilanci obcí v systému ISOH 2.0, je vliv typu nádob na hmotnostní bilanci.

- Děrované nádoby: V červnu při teplotách v průměru 19 °C dochází k úbytku hmotnosti až o 8,7 % během 14 dní vlivem odparu vody.
- Uzavřené nádoby: Ztráta vlhkosti je pouze 1,1 %, ale odpad rychle podléhá anaerobní hnilobě.

Řešení na úrovni obcí

Komplexní výzva pro starosty Zavádění separace potravinových odpadů není pro starosty pouze technickou změnou, ale komplexním manažerským úkolem, který vyžaduje řešení široké škály otázek. Prvním krokem musí být zjištění reálného složení směsného komunálního odpadu (SKO) a jeho specifika pro různé typy zástavby (sídlíště vs. rodinné domy). Starostové musí v rámci Programů předcházení vzniku odpadů vyhodnocovat možnosti prevence, edukace a především efektivní motivace občanů k třídění (behaviorální nudging).

Zatímco techniky sběru (typ nádob, logistika svozu) a ekonomika systému jsou již metodicky popsány, za největší úskalí a překážku v roce 2026 považujeme nedostatek vhodných zpracovatelských kapacit v ekonomicky dostupné vzdálenosti. Projekt NAPO se snaží starostům v této situaci pomoci. Výstupem projektu je ucelená metodika, která provede samosprávy všemi oblastmi – od analýzy SKO přes logistiku až po výběr koncovky. Tato metodika bude detailně představena na naší odborné konferenci 7. 10. 2026 v Praze VÚV TGM a také v odborném článku v časopise Waste Forum.

Vědecká analýza a technologický optimismus

Naše fyzické analýzy v pilotních obcích se zaměřily na sledování vyhnutelného a nevyhnutelného potravinového odpadu rostlinného a živočišného původu. Na základě diskusí s občany i zástupci obcí a dat z terénu můžeme formulovat optimistický závěr: v komunálním toku výrazně převládá potravinový odpad rostlinného původu.

Toto zjištění je klíčové pro ekonomiku obcí. Pro rostlinnou složku je totiž plně postačující technologie kompostování, která je investičně i provozně výrazně méně náročná než výstavba bioplynové stanice s hygienizací. I přesto však v metodice NAPO aktivně motivujeme obce, aby se sdružovaly do mikroregionů a společně zakládaly zpracovatelské koncovky (bioplynové stanice či průmyslové kompostárny), čímž dosáhnou úspor z rozsahu a zajistí si stabilitu systému i pro zpracování živočišné složky.

Závěr: Strategický nástroj stability

Efektivní řízení potravinových odpadů prostřednictvím metodik CEVOOH a NAPO dnes obcím nabízí cestu k materiálové a energetické soběstačnosti. Naše práce v roce 2026 vrcholí a věříme, že poskytnutím dat a praktických návodů pomůže českým samosprávám překonat bariéry chybějící infrastruktury a legislativního tlaku.

Poděkování

Tento příspěvek je výstupem projektů Efektivní a udržitelné nakládání s potravinovými odpady v obcích (SS07010095) a Centrum environmentálního výzkumu: Odpadové a oběhové hospodářství a environmentální bezpečnost (SS02030008), které jsou financovány ze státní podpory Technologické agentury ČR a Ministerstva životního prostředí ČR v rámci Programu Prostředí pro život.

Literatura

[1] MAJERCZYK, M. Strategie od zemědělce ke spotřebiteli. 2026.

[2] ASSUNCAO, M. The AGECLaw and Its Changes for 2025: A Quantified Impact towards a Circular Economy. *Decarbo'Solution* [online]. 12. červen 2025 [citováno 2026-03-20]. Dostupné z: <https://globalclimateinitiatives.com/en/loi-agec-2025-obligations-et-impacts-pour-leconomie-circulaire/>

[3] *OCEO-Potravinovy_odpad_2021-2024_fin-05012025.pdf* [online]. [citováno 2026-03-20]. Dostupné z: https://mzp.gov.cz/system/files/2026-01/OCEO-Potravinovy_odpad_2021-2024_fin-05012025.pdf

[4] EUROSTAT. *Food waste and food waste prevention - estimates* [online]. B.m.: Eurostat. 29. září 2025. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/SEPDF/cache/110448.pdf>

